

ממאבק בהפרטה להלאמה חוזרת

מאת פרופ' דני גוטוויין

הפרטת מנהל מקרקעי ישראל מסמנת את כניסת מהפכת ההפרטה הישראלית לשלב הסיום שלה. עם הקמת ממשלתו סימן נתניהו כיעדים מרכזיים את הפרטת הקרקע, הנמלים והחשמל. הנחישות הפוליטית שגילה בהפרטת הקרקע ושיתוף הפעולה המסור לו זכה מצד אהוד ברק ותומכיו במפלגת העבודה מלמדים כי גדולים הסיכויים שנתניהו יצליח להשלים גם את הפרטת הנמלים והחשמל.

ניצחונה של מהפכת ההפרטה מחייב את מתנגדיה, ובמיוחד את הסוציאליסטים שביניהם, לשנות את אסטרטגיית המאבק שלהם. עד כה הסתפקו מתנגדי ההפרטה בביקורת ההפרטות המתוכננות, תוך חשיפת נזקיהן לכלכלה לחברה, אך משכשלו מאמצי המתנגדים למנוע את מהלכי ההפרטה, הם השלימו אתם וראו בהם עובדה מוגמרת שאין ממנה חזרה. ואולם, גישה 'סופנית' זו מונעת גיבוש סדר-יום המכוון לביטול ההפרטות שכבר בוצעו ומקשה על סיכול אלו שבדרך, וכך מקלה על חסידי ההפרטה להמשיך בהשלטת חוקי המשחק הניאו-ליברליים.

לפיכך, כדי לחזור לזירת המאבק הפוליטי על הסוציאליסטים לאמץ מדיניות המעמידה כאחד מעיקריה את ההלאמה החוזרת. עליהם להבהיר כי משיגיע לשלטון הם יחוקקו חוק להלאמה חוזרת של הקרקע ושל נכסי תשתית אחרים שהופרטו. מדיניות זו תהפוך את הקרקע, חברת החשמל, הנמלים, ומשאבי טבע וחברות אחרות שהופרטו או שיש כוונה להפריטם, ל"נכסים רעילים", שעתיים וערכם יקבעו בידי הממשל ולא בידי השוק.

מדיניות מוצהרת של הלאמה חוזרת תשחרר את המאבק בהפרטה מן הדישדוש העקר במחוזות המחאה בו הוא מצוי עתה, ותעשה את הפרטת השירותים החברתיים והנכסים הציבוריים לסוגיה פוליטית הנתונה במאבק שלא הוכרע. כך היא תכניס מימד של סיכון לרכישת הנכסים המופרטים, שיוריד בהכרח את מחירם, יקטין את כדאיות הפרטתם, ומכירתם בתנאים אלו תקרע את המסווה "הכלכלי" מעל ההפרטה ותחשוף את מניעיה הפוליטיים.

נראה, כי הגורם המרכזי המרתיע את מתנגדי ההפרטה מלאמץ את מדיניות ההלאמה החוזרת הוא השינון העצמי לדעת של עקרונות הניאו-ליברליים שהפך גם אותו לשבוי באמונה בדבר קדושת הרכוש הפרטי.

אימוץ מדיניות של הפרטה חוזרת יחייב את מתנגדי ההפרטה לעדכן את סדר-היום שלהם. במהלך שני העשורים האחרונים הוקדש מאמץ ניכר להתמודדות עם ההפרטה, ואולם ההלאמה היא סוגיה בלתי מוכרת לסוציאליסטים הישראלים וחסר להם רקע עיוני שיאפשר להם להפוך את ההלאמה החוזרת לתכנית פעולה פוליטית.

בירור היבטיה השונים של ההלאמה החוזרת הוא אתגר המונח לפתחה של המכללה הכלכלית-חברתית.